

CEVDET PAŞA'NIN İŞKODRA'YA ME'MÛRİYETİNE ÂİD VESİKALAR*

M. Cavid Baysun

4

İşkodra'dan makaam-ı vâlâ-yı Sadâret-i uzmâ'ya takdîm olunan tahrîrâtın sûretidir. Fî 18 rebî'ül'âhir sene 78

Geçen hafta postasiyle arz u iş'âr olunduğu üzere İşkodra'da galeyâna gelmiş olan efkâr-ı âmme teskîn ü te'mîn olunarak âsâyiş-i memleket iâde vü istihsâl olunup ba'dehû dağluların kelle gezdirmek gibi etvâr u harekât-ı vahşiyânedен ferâgat ettirilmesi esbâbının istihsâline teşebbüs birle bunların bayrakdar ve koca-başuları İşkodra'ya da'vet ve geldiklerinde cümlesi taltif ve çend rûz İşkodra'da tevkîf olundukları esnâda tefhîm ü tefehhüme muktedir ve kendilerine her vechile söz anlatmağa kaadir ba'z-ı zevâtı tavsît ile istenilen râddeye getirildikten sonra mâh-ı hâlin on beşinci pazar günü cümlesi celb ve lâşe ve kellelerin te'affû-nâtından türlü hastalıklar tehaddüs edebilmek ihtimâli bast u temhîd ile bu hılâlde Karadağ derûnunda fenâ hastalıklar hâdis olduğu dermiyân ve her dîn ü mezhebde bi'l-cümle emvâtın defni lâzimedен bulunduğ u mevki'-i iknâ'da irâd u ityân olunarak kelle taşımak gibi eskiden kalma ba'z-ı âdât-ı vahşiyânedен ferâgat birle devlet tebe'alığına ve insanlığa yakışacak sûrette hareket ve her hâlde evâmir-i seniyye-i hazret-i pâdişâhiye temâmiyle tevfi-k-i hareket eylemeleri zımında kendilerine nesâyih-i lâzime ifâ olundukta cümlesi şu kadar yüz seneden beri Devlet-i aliyye'nin hizmetkâr-lığı ile müftehir ve mubâhî olduklarını ve bundan böyle dahi evâmir-i seniyye-i hazret-i pâdişâhîden ser-i mü inhirâf etmiyeceklerini

* Geçen sayıdan devam.

beyân ile hatt-ı imtiyâzı tecâvüz etmemek ve kelle teşhîri gibi harekât-ı vahşiyânededen ferâgat eylemek üzere te'ahhüd ettiklerinden sonra yerlerine iâde olundu. Ancak Karadağ'lılar beri tarafın tecâvüzî hareketinden emîn olarak tahaffuza ihtiyâcları olmadığından lâ-yenkati' haydutluk yolunda beri tarafa geçip envâ-ı şekaavet icrâsından hâli olmadıkları cihetle bu hâlin devâmı beri taraf halkının ırk u a'sâb-ı gayret ve hamiyetlerini tahrik ile galeyân-ı efkâra sebebiyyet vermekte ve İşkodra dağlularının ekserisi ise lâtin milletinden olarak Karadağ'lılar hakkında olan adâvet-i kadîmelerine mebnî cümlesi vakt-i fursata intizâr ile dış bilemektedir.

Muhât-ı ilm-i âli-i vekâlet-penâhîleri buyrulduğu üzere bir seneden beri İşpozi mahsûr hükmünde olup zehâir-i lâzimesi arasına Podgoriça'dan üç dört tabur ile getirilmekte ve hâlbuki Podgoriça'nın me'kûlât ve sâir levâzımâtı dahi İşkodra'dan nehren Planiça karyesi kurbünde vâki' Zetiça iskelesine ve andan berren Podgoriça'ya nakl olunmaktadır. Zetiça iskelesinden Podgoriça'ya kadar düz sahra ve üç saat kadar mesâfe olup Karadağ'lılar haydutluk yolunda buralara kadar gelerek isâl-i mazarrattan hâli olmadıklarından başka londora ta'bir olunur kayıklara binecek ve güzergâhlarında vâki' Aleksandri kalesiyle Gramazur* kulesi sularından bir takrîble beri taraflara geçerek korsanlıkla gölün her tarafına isâl-i hasâr u mazarrat ve her ne türlü kayık ve gemi olursa olsun üzerine hücum ile rampa ederek zabtına cür'et edegelmişlerdir. Fakat vapurun çâresini bulamayıp andan havf ü ihtirâz üzere olduklarından Podgoriça tarafındaki asâkir-i şâhânenin zehâir ve sâir levâzımâtını nakil zımında haftada iki gün İşkodra gölünde bulunan vapur-ı hümâyûn mezkûr iskeleye işlemekte ve mezkûr iskelenin yirmi yirmi beş dakika kadar ilerisinde ikaame olunan asâkir-i şâhâne li-ecli't-tahaffuz bir tabyacı dahi yapıp bu sûretle Podgoriça tarîkının te'minine ikdâm olunmakta iken mâh-i saferin beşinde zahîre memlû iki londora gelip mezkûr iskeleye yanaştıkta Karadağ korsanları gelip mezkûr londoraları ahz ve bir çavuş ile iki neferi idâm ve iki-üç gün sonra Podgoriça'lıların zahîre [ile] memlû iki londorasını ahz ü

* İşkodra gölünde bir adanın ismi olan Gramazur kelimesini, müellif bu vesikalarda, Gramancur ve Gramanjur okunacak şekillerde yazmıştır.

gaaret ve bir hafta sonra Karayna sâhilinde vâki' Şetar limanında ehl-i islâmdan iki kişiyi idâm ile bir londora ahz ve andan on gün sonra dahi Koplik limanında ehl-i islâmdan bir ve lâtin milletinden iki kişiyi idâm ve arpa ile memlû iki londora gasb etmişlerdir. Ba'dehû geçen hafta takdîm olunan arîze-i kemterânemde mücmelen arz u hikâye olunduğu üzere seksen hânedan olan Viranine karyesi üzerine pek külliyyetli olarak hücum ile karye-i merkuumeyi ihraak ve kuleyi tazyik etmeleriyle derûnunda bulunan Yüzbaşı Osman Ağa dahi bir kaç yerinden mecrûh ve hayâtından me'yûs olarak nâ-çâr cebe-hâneye ateş vurup yirmi nefer ile berâber yandıklarında Karadağ'lılar etrâfında olan Maksud ve Manastır ve Za'im kulelerine dahi şiddet ile hücum etmişler ise de derûnlarında bulunan asâkir-i muvazzafa ile Maksud ve Manastır kulelerinde bulunan topcuların on dört saat kadar vuku'a gelen fevka mâ-yetesavver sebât ve mukaavemetleri üzerine İşkodra'dan vapur ile bir mîkdâr imdâd yetiştirilmiş olması hasebiyle sâye-i kudret-vâye-i hazret-i mülûkânede bu kuleler halâs olup ancak haylice zedelenmişlerdir. Hele Za'im kulesi küçük ve hendesesiz bağçıvan kulübesi tarzında bir şey olduğu hâlde derûnunda bulunan on dört nefer asâkir-i muvazzafanın dördü nâ-mizâc bulunmuş ve ikisi vurulup vefât eylemiş ve diğer ikisi yaralanmış olduğu hâlde bâkî altı neferi fevka'l-âde mukaavemet ederek Karadağ'lılar ufak taşlar ile kulenin mazgallarını tıkamış ve yatağan bıçaklarıyla kapısını kırmış iken neferât-ı merkuume kapının iki tarafına inkisâm ile sebât-ı tâm gösterdiklerinden eğerçi Karadağ'lılar derûn-ı kuleye girememişlerdir, lâkin kule dahi pek ziyâde harâb olmuştur. Manastır kulesi ana nisbetle daha cesîm ve metince olup derûnunda bir kıt'a top dahi olduğundan ol mer-tebe tazyik olunamayıp yalnız topçu neferâtından biri yaralanmıştır. Viranine kulesinde ber-minvâl-i meşrûh uğur-ı şâhâne fedây-i cân edenlerden ba'zılarının küçük çocukları ve ba'zılarının karındaşları gelip arz-ı hâller itâsiyle avâtıf-ı âlem-şümûl-i hazret-i Zillu'llahîden birer mîkdâr ma'âş istid'â vüistirhâm etmekte olduklarından ve bu serhadlerin muhafazası öyle fedakâr âdemlere şevk u gayret vermekte hâsıl olabileceğinden arz u beyân-ı hâle mücâseret olunmuştur.

Bundan başka bu havâli ahâlisi ve ale'l-husûs dağlılar kelle getirip de başına çelenk takmak ile müftehir olageldiklerinden

bu kerre kelle taşımak gibi harekât-ı vahşiyânededen ferâgat etmek üzere söz verip te'ahhüd eylemişler ise de cenklerde iş gördüklerinde çelenk almak emel ü ümmîdinden hâlâ geçmemiş olduklarından buna bedel madalya iftihâr etmeğe şimdiden gözleri alıştırmak muvâfık-ı hâl u maslahat olacağına binâen Karadağ serhaddâtı için bir madalya icâd buyurularak Maksud kulesinde bulunan asâkir-i muvazzafa yüzbaşısı ile topcu çavuşuna ve Manastır kulesi asâkir-i muvazzafası yüzbaşısı ile topcu çavuşuna ve mecrûh olan topcu neferine ve Za'im kulesinde bulunan Bölük-başı ile on bir nefer rüfekasına birer kıt'asının itâsı gibi tâzyâne-i şevk u gayret ve nişâne-i mübâhât u mefharet olacak bir şey yapılması münâsib gibi vârid-i hâtır-ı kaasır olmuştur.

Vukuu'ât-ı meşrûha üzerine şimdiki hâlde vapurun hareket ettiği günler ahâlinin londoraları dahi serbestce ba'z-ı sevâhile işleyip sâir günler gölde emniyyet-i seyr ü hareket münselibdir. Vapurun istimsiz açıkta bulunması dahi hatardan sâlim olamayacağına mebnî her ne tarafda bir mîkdâr eğlenmesi lâzım gelse hep istim üzerinde bulunduruluyor; ve şimdi Karadağ'lılar vapuru yakmak üzere bir çâre aramakta olup hattâ biri iki toplu ve biri bir toplu olmak üzere iki büyük kayık yapmış ve Nemçe'den ba'zı ustalar celb etmekte bulunmuş oldukları istihbâr olunmağın akdemce bu havâlinin keş ü mu'âyenesi zımında İşkodra'ya celb olunan Bahriye kumandanı izzetlû Dilâver Bey bendeleri ile birlikte mâh-ı hâlin on ikinci perşembe günü sabahleyin vapura râkiben ibtidâ Gramazur adasına gidilip lede'l-mu'âyene Karadağ sâhiline karîb ve küçük bir ada olup üzerindeki kule harâba müşrif olduğu hâlde derûnunda elli-altmış kadar asâkir-i muvazzafa ikaame olunmakta bulunmuş ve mukaddemâ burada iki top var iken tabya ve kule harâb olmak hasebiyle şâyed ki Karadağ'lılar kayıklarla külliyyetli gelip de bunları alır mutâlâ'asına mebnî ikisi dahi kaldırı-larak asâkir-i merkuume mevki'-i hatar u tehlükede bırakılmış olduğu görüldü. Şu hâlde hiçâreler ol mevki'-i hatar-nâkde bir harâb kuleyi bekleyip yalnız geçen seneden beri ma'âş alamadıklarından güzeşte ma'âşlarının itâsını istid'â etmekte bulunmuşlardır. Hâlbuki burada iki top olsa gülleleri Aleksandri kalesinin gülleleriyle kavuşabileceğinden Karadağ korsanlarının güzergâhı sedd olunmuş olur. Buradan vapur ile Aleksandri kalesi piş-gâhına, oradan londoralara râkiben Viranine karyesi harâbesine va-

rılıp muhterik kulenin ba'zı duvarları şühedânın kanlariyle boyanıp hâlâ lâ'l-gûn bulunduğu hâlde merhûm-ı mahruk Osman Ağa'nın yerine yüzbaşı ta'yîn olunan birâderi Yusuf Ağa bir mîkdâr asâkir-i muvazzafa ile oralarını muhafaza üzere olup fakat açıkta olduklarından bir kule inşâsını niyâz etmekte bulunmuş ve fi'l-vâki' burada bir kule inşâsı ve muhterik karyeye etrâfdan ehl-i islâm ve lâtin milleti celb ü iskânı lâzime-i hâlden olup ancak eski kulenin mevki'i fenâ olduğuna ve karye-i merkuumenin cânib-i şimâlisinde ve dağın ucunda vâki' tepe üzerinde iki toplu bir kule yapılsa hem Viranine karyesi tara'ı muhâfaza olunmuş ve hem de buranın güllesi Jabyak kalesinin gülleleriyle kavuşabileceğinden miyânede hudûd üzerinde vâki' olup yazın ekilir ve kışın göl taşarak kayık ile geçilir düz sahrâ dahi muhâfaza edilmiş olacağına mebnî mezkûr tepe üzerinde ol vechile bir kule inşâsına karâr verilip ancak vakt ü nakd müsâ'id olmadığından evvel bahâra tevkîfi icâb-ı hâlden görünmüştür. Buradan yine kayıklarla avdet ve Maksud kulesi mu'âyene olunduktan sonra Aleksandri piş-gâhına ve oradan Za'im kulesi hizâsına dolaşılıp ve bir mîkdâr suvâri ve piyade istishâb olunarak hayvanlara râkiben Jabyak kalesine gidilip ve avdette Za'im ve Manastır kulelerine uğranılıp akşama karîb vapur-ı hümâyûna gelinerek gece istim üzerinde ikaamet ve beytütet ve ale's-sabâh Aleksandri kalesi mu'âyene ve bâ'dehû vapura râkiben Zetiça iskelesine ve oradan bir mîkdâr piyâde asâkir-i nizâmiyye ve muvazzafa ile râcilen sâlifü'z-zikr tabyaya gidilip bir mîkdâr tevakkuf olunduktan sonra İşkodra'ya avdet olunmuştur.

Aleksandri kalesinin bir hayli noksânı ve Jabyak kulesiyle diğer kulelerin ta'mîr ü ihkâma muhtâç hayli yerleri olup kış basmaksızın bu inşâât ve ta'mirâtın icrâ ve itmâmı ve buralara hiç olmaz ise ikişer üçer aylık zehâirin tedârük ü teşhîni vâcibât-ı umûrdan görünüp hâlbuki elde akçe olmadığından ve İşkodra tüccâr ü esnâfının ellerindeki sermâyenin çoğu mirî zimmetine geçmiş olduğundan gerek asâkir-i nizâmiyye-i şâhânenin ve gerek serhad-nişin olan asâkir-i muvazzafanın ikişer üçer günlük ta'yînâtını tedârük ü irsâlde azim zahmetler çekiliyor. Lâkin her hâlde Gramazur adasının serî'an istihkâmı icrâ olunmaz ise burasının muhâfazası kaabil olamayıp Karadağ korsanlarının güzergâhları açık bırakılmış olacağından her nasıl olursa olsun buraya serî'an bir koğuş ile iki top tabyası inşâsının çâresi düşünölmekte iken iki-üç

gün denberi Karadağ'lılar Aleksandri'den Gramazur'a ekmek getiren kayıklara ta'arruz etmeğe başladılar. Hattâ dünkü gün ekmek kayığını tutup derûnundaki ekmekleri ahz ile içindeki âdemleri dağa götürmüş olduklarından bu gece Gramazur'daki asâkir-i muvazzafa ekmeksiz kalmış ve karşısındaki dağa külliyyetli Karadağ'lı tecemmü' edip ve iki top çıkarıp Gramazur'a gülle atmağa başlamış iseler de kuleye tesâdüf ettirememişlerdir. Vapur-ı hümâyûn ol sulara bulunmağla ona dahi bir kaç top atarak eğerçi kış tarafına bir gülle dahi isâbet eylemiş ise de zararsızca geçirdirmiştir. Bunun üzerine hemen geceleyin vapur-ı hümâyûna bir top ve bir mikdâr şeşhaneci ve biraz zabtiye neferâtı vaz'ile Gramazur'a gönderildi. Ancak Karadağ'lılar geceden dağılıp toplarını dahi başka tarafa nakl etmiş olduklarından mezkûr top ile şeşhâ-neciler oraya bırakılıp vapur-ı hümâyûn avdet eylemiştir. Şimdi bir taraftan Karadağ'lıların ta'arruz ve tecâvüzünü def'e ve bir taraftan dahi Gramazur'un istihkâmına sarf-ı nukuud-ı mesâ'î olunmaktadır.

Vapurun top kundağı alçak olduğundan dört dereceden ziyâde irtifâ verilmeğe mümkün olamayıp hâlbuki sevâhilde bulunan dağlara top atılmak için lâ-ekall on iki derece irtifâ verilmeğe lâzım geldiğine ve bu hâlde Karadağ'lılar top ile ba'zı tarafları iz'âc edecekleri der-kâr bulunduğuna mebnî vapurdaki top kundağının tebdilî lâzime-i hâlden görünmüştür; ve bir aralık vapur ta'mîre muhtâç olup da bir müddet ta'til olunacak olsa gölde kayıklarla seyr ü hareket müşkil olarak sâlifü'z-zikr kale ve kulelerdeki asâkir aç kalmak lâzım geleceğine mebnî böyle bir vapurun dahi buraya irsâli vâcibât-ı umûrdandır; ve şimdilik vapurun demir yeri Karadağ korsanlarından mahfûz u emîn olmak için her gece boğazın ağzına çekilmek üzere Dilâver Beyefendi ma'rifetiyle bir zencir yaptırılmıştır.

Geçen hafta vapur-ı hümâyûn Aleksandri sularında iken Karadağ'lılar tarafından bir hayli tûfeng atılmış ise ne kimesneye isâbet etmemiştir. Muahharan ber-minvâl-i meşrû habd-i dâ'ileri iki gün nehren ve berren serhadleri dolaştığımızda bi'd-defe'ât Karadağ'lıların kurşun menziline geçildi. Hele Aleksandri yanından dolaşır iken dağda on-onbeş kadar Karadağ'lı görünüp tûfeng değil tabanca kurşunu bile yetişebilir iken bir taraftan kurşun atılmadı. Bunun üzerine birdenbire Gramazur'a sarılmaları ve vapura top atmaları

neden neş'et eylediği bilinemeyip fakat dâ'ilerinin ol havâliyi dolaştığımız günlerde hâzir bulunamayıp muahharan cem'iyet peydâ ettiklerinde dahi dâ'ilerini vapurda mevcûd zann eylemiş olmaları ma'nâsi verilmiş veyâhud sonradan kendilerine ta'lîmât verilmiş olmak ihtimâli vârid-i ezhân olmuştur.

Podgoriça ve İşpozi serhadlerinde bulunan asâkir-i muvazzafaya ba'zı taraflardan verilmiş olan havâlâtın bir şey tahsil olunamadığından on beş aydan beri aylık alamamış oldukları cihetle serhadleri terk edip gitme merkezine gelmiş olduklarından bu gün bir taraftan dahi İşkodra'ya gelen binbaşı ve yüzbaşılarını iknâ ile vakit kazanmağa çalışılmaktadır. Karadağ'lıların başlıca emel ve ârzüsü İspiç nâhiyesini zabt ile denize inmek maddesi olup hâlbuki böyle bir mahrec tedârik ettikleri gibi mes'ele başka sûnet kesb edeceğinden onların bu seylâb-ı heves u ârzularına sed çekmek ferâiz-i hâliyyeden bulunduğuna ve Nehay kalesi bu bâbba bir sedd-i sedfd olduğu hâlde el-haletü hâzihi bir hayli noksânı olduğuna mebnî bir taraftan dahi anın ikmâline gayret edilmektedir. Fakat Karadağ'lılar dâimâ hatt-ı imtiyâzın beri tarafına tecâvüz birle İspiç re'âyâsına isâl-i hasârdan hâli olmadıklarından başka hatt-ı imtiyâzın ta'yîn ü tahdidinde İspiç re'âyâsına bırakılmış olan arâzi ve mer'alara İspiç'lileri uğratmayıp ve: « Biz komisyonun kararını tanımıyoruz » diyip bu sene arâzi-i mezkûreyi zirâ'at etmeğe dahi başlamışlardır. Ferik sa'âdetlû Abdi Paşa vaktinde İspiç ahâlisinin muhâfazası için dört mahâlle birer kule inşâsı tasmi'm olunmuş ise de inşâlarına vakit olamamıştır. Fakat bu kuleler yalnız Karadağ'lıların beri tarafa tecâvüzlerine mâni' olabilip mezkûr arâzi ve mer'âların muhâfazasına fâidesi olamayacağından başka İspiç nâhiyesi üzerindeki dağlara bir aralık Karadağ'lılar tabya yapıp da toplar vaz' edecek olurlar ise iş müşkil olacağına nazaran Avusturyalı'nun yapmış olduğu gibi mezkûr dağın münâsib tepelerinde üç veya dört kadar toplu kuleler inşâsı ferâiz-i hâliyyeden olup ancak şimdi bunun icrâsı kaabil olamadığından çâresiz evvel bahâra tehîri icâb etmekle şimdilik ol havâlinin muhâfazası zımında Togemil hânedânından olup yâr u ağıyâr nazarında fart-ı şecâ'at ile ma'rûf ve sıdk u istikaamet ile mevsûf olan Halil Bego'ya yüzbaşılık itibârı verilerek ma'iyetinde elli nefer asâkir-i muvazzafa cem' ü istihdâm eylemesi zımında kendisine tahrîrât yazıldığı misillü esdikaay-i tebe'a-i Devlet-i aliyye'den ve lâtin milletinden İspiç bayrakdârı

İvo'ya dahi kezâlik yüzbaşılık itibârı verilerek ehl-i islâm ile lâtin milletinden mahlût olmak üzere ma'iyetine elli nefer asâkir-i muvazzafa tertîb ü tahrîr olunmaktadır. Bununla berâber İspiç nâhiyesinin Nemçe hudûdunda ve Çan limanının üzerinde bulunan Mişik ve Çurman karyeleri ahâlisi rum mezhebinde oldukları cihetle Karadağ'lılara mâil bulduklarından ve beri taraftan muhâfaza olunamadıklarından burada bir gaaille çıkması melhûz olmasıyla hem Çan limanını ve hem de bu karyeleri muhâfaza etmek üzere liman arkasındaki tepe üzerinde kış basmadan bir kule yapılmak lâzime-i hâlden idüğü tahkîkât-ı vâkı'a icâbından görünmekle ba'z-ı havâlâtta bir mîkdâr akçe ele geçirilir ise hemen onun inşâsına dahi mübâşeret olunmak farîza-i zimmet ve vazife-i sıdk u ubûdiyyet olan mevâddan görünmüştür. Zira bu tarafa vurûd-ı ubeydânemden üç-beş gün mukaddem Mişik karyesi ahâlisi ile Avusturya devletine tâbi' Kastel Lastua (كستالاتو) nâm karye ahâlisi beyinlerinde zuhûr eden mer'â mes'elesi münâzi'âsından dolayı tarafeyn yek-diğerinin ba'z-ı hayvânâtını gasb eylemiş olmaları üzerine Avusturya devletinin muntazam asâkirinden bir mîkdârı trampete vurarak ve boru çalarak hudûdu tecâvûz ve teri tarafa hücum ile tûfeng endâhtına mübâderet edip kurşun isâbetiyle Mişik ahâlisinden biri fevt ve ikisi mecrûh olmuş ve yaraları keşf ettirildikte şeşhâne kurşunu olduğu tebeyyün eylemiştir. Hâl bu minvâl üzere iken iki gün mukaddem İşkodra'da mukim Avusturya konsolosunun Kaymakam izzetlü Ahmed Paşa bendelerine gönderdiği bir kıt'a tahrîrinde İspiç ahâlisi yine Nemçe hüdûduna tecâvûze başladıklarından bahs ü iştikâ ve men'leri istid'â olunmağla derhâl memûr-ı mahsûs gönderilerek ve Bar müdürü vekîline yazılarak icrây-i icâbına müsâra'at olunduğuna dâir yazdırılan cevâbda vukuu'ât-ı sâbika hikâye olunarak devlet askerinin böyle hüdûd-ı Devlet-i aliyye'ye ta'arruzu devleteyn miyânesinde müesses olan râbita-ı silm ü musâfâta mugaayır olduğu bast u îrâd olunmuştur.

Madde şimdiki hâlde bu merkezde olup ancak Mişik ahâlisinin hõyle Avusturya'lılar ile münâza'a çıkarması Karadağ'lıların tahrîkâtı veyâhud diğeri bir tarafın ta'limâtı semeresi olmak ihtimâli tahdîş-i zihn etmekle serf'an Çan limanının arkasındaki kulenin inşâsı farz mesâbesinde görülmüştür; ve Karadağ'lılar dâimâ mezkûr karyelerden geçerek limân-ı mezkûrda bulunan mağazadan

tuz ve sâire almakta olduklarından bu tarafda abluka usûlünün icrâsı dahi be-heme-hâl limân-ı mezkûrun muhâfazasına mevkuftur. El-hâsıl şimdiki hâlde hatt-ı imtiyâzın muhâfazası ve Karadağ'lıların men'-i tecâvûzâtı vecibeden olup esbâb-ı tehaffuz ise pek nâkıs olduğundan bu tarafca azim müşkilât çekilmekte olduğundan Avusturya'lılar gibi mevâki'-i lâzimeye istihkâm verilmedikçe gaaileden kurtulmak kaabil olamaz. Bunca müşkilât arasında bir taraftan dahi mirditlerin etvâr u harekâtı hâtır-hırâş-ı kemterânem olmaktadır. Şöyleki İşkodra civârında bulunan cibâl-i ma'lûme ahâlisiyle mirditler beyinlerinde ba'z-ı husûslardan dolayı mübâ-yenet ve münâfese vuku'a gelmiş olduğundan iki tarafın koca-başlıları İşkodra'ya celbi ile islâh-ı zâtü'l-beyn olunmak üzere mirdit koca-başlılarından birkaçını istishâb ile İşkodra'ya gelmesi zımında Bib [Doda] Paşa'ya Ahmed Paşa tarafından bir kıt'a tahrîrât yazdırılmış idi. Mirditler İşkodra sancağı dâhilinde olup öteden beri buraya merbûtiyetleri der-kâr iken Paşa-yi mûmâ-ileyh şimdi bu merbûtiyeti tanımak istemeyip ve İşkodra'ya gelmeğe dahi tenezzül etmeyip Ahmed Paşa'ya yazdığı bir kıt'a mektûbunda İşkodra malisorlarının ya'nî dağlılarının mirditler hakkında olan sû-ı mu'âmelâtından bahisle mirditler bu esnâda ikmâl-i nâmûsa kalkmış olduklarından bundan böyle önlere alamıyacağını bast u îrâd eylemiştir; ve bu günler Bib Paşa bir papas vasıtasıyla İşkodra malisorlarının koca-başlılarına haber gönderip Mirdita hudûdunda tarafeyn birleşerek araları bulunmasını teklif eylemiş ise de berikiler dahi ez-kadîm bu makuule şeyler merkez-i livâ olan İşkodra'da olageldiğinden mirditlerin ayağına gidemeyecekleri beyâniyle redd-i cevâb eylemişler. Bu sûretle ba'z-ı muharrikler mirditler ile berikilerin arasında bir kavga çıkarmak dâ'iyesinde oldukları karâin-i hâliyyeden anlaşılıp Bib Paşanın etvârı ise şübheyi îrâs eder bir sûrettedir. Mirditlerden başka beriki dağlıları dahi kendi tarafına celb ü imâle kaydına düşmüş gibi görünüyor. Mirdit ahâlisinin ekseri kendisinden nâ-hoşnûd iseler de koca-başlılarının pek çoğu kendi tarafdarı olduğu istihbâr olunuyor. İşkodra malisorlarıyla mirditler arasındaki münâza'anın def'i eğerçi mevâdd-ı mümkineden görünüyor ise de arada ba'z-ı tahrîkât-ı ecnebiyye olmak ihtimâli aglebdir; ve Bib Paşa'nın tam ma'âş alıp da böyle harekât-ı hod-serânesi beri tarafın bayrakdar ve koca-başlılarına pek girân geliyor. Ne hâl ise

anlara nûsh u pend ile söz geçirilmek kaabil ise de Bib Paşa'nın etvârına nazaran mirditlere söz anlatmak müşkildir. Kaldığı beri taraf dağlılarına cüz'î tasallut edecek olurlar ise berikilerin dahi aslaa önü alınmayıp cümlesi Mirdita üzerine hücum edecekleri der-kâr'dır. Bu sûrette dahi gaaile-i dâhiliyyenin def'i emr-i sehl ise de bu sûretle ba'z-ı müdâhalât-ı ecnebiyye gaaillesine uğranılmakdan havf olunur. Maslâhatın zihn-i âcizânemi tahdiş eden yeri burasıdır. Bunun üzerine ne yapılmak ve nasıl davranılmak lâzım geleceği düşünülmekte ve revîş-i hâl ü maslahat her taraftan tecessüs ve taharrî ettirilmektedir. Zann-i kemterâneme göre bu arızanın cevâb-ı âlîsi vârid oluncaya değin abd-i dâ'ileri avdet etmiş bulunacağından artık tefâsil-i ahvâli pîş-gâh-ı dekaayık-iktinâh-ı vekâlet-penâhîlerine şifâhen arz eylerim. Her hâlde hüsn-i nazar-ı kîmyâ-eser-i hidivîlerine muhtâc olduğumdan ol bâbda.

5

Makaam-ı Sadâret-i uzmâ'ya

Mirditler ile İşkodra dağlıları beylerinde ba'zı cihetle münâfese tahaddüs eylemiş olduğu geçen hafta postasiyle arz u iş'âr olunmuş idi. İşkodra dağlılarının bir haylisi be-her kışın Mirdita'ya hem-hudûd olan Mat suyu kenârına inip orada kışlaya geldiklerinden ve şimdi kışlaya inmek mevsimi hulûl eylemiş olduğundan kışlaya indikleri gibi anları basmak üzere mirditler hazırlanıp Mat kazâsına tâbi' قسيلة (Kesella) nâm dağın halkını dahi kendilerine celb ile berâber hareket etmek niyyetinde oldukları beriki dağlılar haber alarak ba'zı koca-başlıları İşkodra'ya gelip keyfiyeti hikâye etmeleri üzerine İşkodra hânedânından Selim Bey ile Bib Paşa'nın emmi-zâdelerinden olup İşkodra'da bulunan Kaptan Marko tahrîrât ve tenbîhât-ı lâzime ile Mirdita'ya gönderildiği misillü Leş'e bir mîkdâr suvâri asâkir-i şâhâne gönderilip lede'l-hâce beriki dağlıları tecâvüzden men' için Hasan Hot Ağa dahi Leş tarafına gönderildi. Bunlar henüz avdet etmediler ise de şimdi mirditlerde bir hareket eseri görülmeyip hâl-i sükûnetde buldukları bu gün Leş tarafından haber alınmış ve in-şâ Allahü'l-kerîm sâye-i mehâbet-vâye-i hazret-i zıllu'llahî'de tûfeng patlamaksızın nizâ'ın ber-ta-

raf edilmesi me'mûl ve melhûz bulunmuştur. Ol bâbda emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fi 25 rebî'ül-âhir sene 78

6

Makaam-ı vâlây-i Sadâret-i uzmâ'ya

İşkodra sancağında müstahdem olan asâkir-i muvazzafanın ma'âş ve ta'yînâtından mervî olan ihtilâsâtın bi't-tahkîk zâhire ihrâcı me'mûriyyet-i ubeydâneme müteferri' olan mevâddan birisi olmağın Meclis-i livâda icrâ ettirilen tahkikaat üzerine tanzîm ve leffen takdîm olunan bâlâsı defterli bir kıt'a mazbatanın tafsilâtından muhât-ı ilm-i âlî-i vekâlet-penâhîleri buyrulacağı vechile Podgariça ve İşpozi ve derbendât-ı sâirede bulunan asâkir-i muvazzafa için yetmiş beş senesi martı ibtidâsından yetmiş altı senesi hazîranı gaayetine dek fiet-i mu'ayyene ile kukuruz ekmeği konturatoya rabt olunmuş ve sene-i merkuume temmûzu ibtidâsından yetmiş yedi senesi hazîranı gaayetine dek yüzde yirmi kıyye fazla ile nân alınmak şartıyla ve şerâit-i sâire ile aynen kukuruz verilmek üzere Meclis'ce Yusuf Moca nâm müte'ahhid ile konturata edilmiş olmasıyla konturatalara mürâca'atle hisâbı rü'yet olundukta mazbata-i merkuumenin bâlâsındaki defterin sahîfe-i yesârında gösterildiği vechile asâkir-i merkuumenin yetmiş beş senesi nân-ı kukuruz ta'yînâtının bahâsı yedi yüz elli bin dokuz yüz otuz yedi kuruş şu kadar para ve yetmiş altı senesi martı ibtidâsından hazîranı gaayetine dek olan ta'yînât bahâları iki yüz on dört bin yüz yetmiş iki kuruş bu kadar para ve sene-i merkuume temmuzu ibtidâsından şubatı gaayetine dek olan ta'yînât bahâları üç yüz doksan dört bin yedi yüz on dört kuruş bu kadar para olmak lâzım gelirken sahîfe-i yemînde gösterildiği vechile sâbık İşkodra muhâsebecisi Tal'at Efendi yetmiş beş senesi nân-ı kukuruz bahâsını dokuz yüz otuz bir bin kırk kuruş ve yetmiş altı senesi martı ibtidâsından hazîranı gaayetine dek olan nân-ı kukuruz bahâsını üç yüz yetmiş dokuz bin dokuz yüz altmış altı kuruş ve sene-i merkuume temmuzu ibtidâsından şubatı gaayetine dek olan kukuruz bahâsını beş yüz yetmiş beş bin yedi yüz altmış altı kuruş olmak

üzere kayd edip sene-i merkuume kânûn-ı sânsi gaayetine değin olan cedvellerini dahi Mâliye nezâret-i celilesi'ne takdîm eylemiş ve şubat cedveline idhâl olunmak üzere verilen nânın senedâtını dahi sahîfe-i yemînin âhirinde gösterildiği vechile cedvele idhâl olunmak üzere mal sandığına mal etmiş olmasıyla işbu üç kalem şeyde beş yüz yirmi altı bin dokuz yüz kırk sekiz kuruş bu kadar para ihtilâs eylemiş olduğu meydana çıkmıştır. Tal'at Efendi mutasarrıf-ı sâbık Abdi Paşa hazretlerinin kendisine olan emniyetini sût-i isti'mâl ile böyle fesâdî işleri biriktirerek on aylık cedvelleri birden müşârûn-ileyhe getirip o dahi bilâ-tedkîk hemen temhîr ü tasdik eder imiş. Mûmâ-ileyhin infisâli vukuu'unda dahi yine bu vechile bir çok evrâkı getirip ve müşârûn-ileyhin önüne döküp: "*Alâ-cenâhî'l-isti'câl Manastır'a gideceğim*" diyerek temhîrini ta'cîl ettikde müşârûn-ileyh her ne kadar mutâlâ'a için bir gün olsun tevkîf edecek olmuş ise de: "*Ben cümlesini tedkîk etdim. Bir şey zuhûr edecek olsa dahi uzakta değilim. Tesviye ve tashîh ederim*" yollu kelimât ile iğfâl ederek temhîr ettirmiş olduğunu yanında bulunan ba'z-ı me'mûrîn beyân u ihbâr etmektedirler. Ba'dehû zimmeti olmadığına dâir bir mazbata yaptırmış ise de halefi Fethi Efendi bendeleri temhîr ü tasdik etmediği cihetle Meclis âzâsı dahi temhîr edemediklerinden ve o aralık diğer bir arıza-i âcizâneme melfûf mazbatada tafsîl bulunduğu vechile İşpozi'de bulunan yerli asâkir-i muvazzafanın ta'yînâtından dolayı ser-kerde Hodo Bey kendisinin muvâcehesini icâb eden ta'yînât bahsi dermiyân olunmuş idüğünden hemen Sandık-emîni ile Mal kalemi efendilerinden ber-mûcib-i mezâbit ü senedât bir ilişiği kalmadığına dâir bir kıt'a sened alarak usûl ü nizâmı vechile rû'yet-i muhâsebe etmeksizin savuşup Manastır'a gitmiş ve müte'âkıben Abdi Paşa dahi işin fenâya münce olabileceğini ihsâs ederek Sandık-emîni ile Mal kalemi efendilerini sıkıştırıp Tal'at Efendi'nin bir ilişiği zuhûr ederse zâmin olacaklarına dâir yedlerinden bir kefâlet senedi almış olmasıyla gerek bu maddeden ve gerek sâir bu misillü ilişkili şeylerden dolayı mûmâ-ileyhim Meclis'e celb olunarak kefâletleri hasebiyle mes'ûl tutulduklarında: "*Abdi Paşa bizleri bir gün celb ile ya buğün bana böyle bir sened veriniz; veyâhud sizi hapis ve hânelerinizi temhîr ve emvâlinizi sekestro ederim diyerek cebr ile bizden öyle bir kefâlet senedi aldı*." deyu itizâr sadedinde bulundular. El-hâsıl Abdi Paşa meşâgil-i kesîre içinde

cedvelleri tedkîk edemediğini beyân ile itizâr mûmâ-ileyhim dahi kefâlet senedini sûret-i cebriyyede verdiklerini ihbâr etmektedirler.

Tal'at Efendi Mânastır'a gittikten sonra muhâsebeci-i lâhik Fethi Efendi bendeleri tedkîk-ı muhâsebâta bi'l-ibtidâr işbu üç kalem nân-ı kukuruz ta'yînâtının bahâsında beş yüz bu kadar bin kuruş ihtilâsâtı zâhire ihrâc ile minvâl-i meşrûh üzere cedvelini tanzîm ederek usûlü vechile şubat cedvelini temhîr ettirmek üzere Meclis'de Abdi Paşa'ya ibrâz ettiğinde çünkü müte'ahhid hep bir âdem olduğu hâlde mukaddemâ Tal'at Efendi'nin ibrâmı üzerine temhîr eylemiş olduğu cedveller ile Fethi Efendi bendelerinin tanzîm eylediği puslanın fi'etleri beyninde fark-ı fâhiş görüldüğünden şubat cedvelini Tal'at Efendi'nin Sandık'a mal eylediği senedât vechile temhîrden ihtirâz ü imtinâ eylemiş olduğu misillü abd-i dâ'ilerin İşkodra'ya vürûdumda dahi Pâşâ-yi müşârûn-ileyh hazretleriyle birlikte otururken Efendi-i mûmâ-ileyh li-ec-li't-temhîr mezkûr cedveli getirip ibrâz eyledikte bunca meşâgil arasında Tal'at Efendi bir çok evrâkı önüne döküp mutâlâ'aya vakit olmaksızın mühürletmiş ve bu hisâbların temizlenmesi Tal'at Efendi'nin İşkodra'ya gelip de muhâkeme ve muhâsebenin görülmesine menût bulunmuş idüğünü bast u frâd ile yine cedveli temhîrden imtinâ' eyledi. Ba'dehû sâlifü'z-zikr fi'et defteri Meclis'ce mutâlâ'a ve tedkîk olundukta hakîkat-ı mâdde Fethi Efendi bendelerinin mukaddemâ Mâliye nezâret-i celilesi'ne takdîm eylemiş olduğu mufassal tahrîrinde yazdığı vechile zuhûr ederek zeyli Meclis'ce temhîr ü tasdik olunmuştur. Şu hâlde nazaran sâlifü'z-zikr beş yüz yirmi altı bin dokuz yüz kırk sekiz kuruş kayden Tal'at Efendi zamânının zimmeti demek olmasıyla bu akçenin hemen tahsili icâb eder ise de muhâsebesini görmeden gitmiş olmasına ve buraca kendisinin buna mûmâsil daha ilişkili işleri bulunmasına nazaran İşkodra'ya celb ü ihzârı usûl u nizâmı icâbından görünür. Her hâlde emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fi 3 cumâde'l-ûla sene 278

7

Makaam-ı Sadâret-i uzmâ'ya

Podgoriça ve İşpozi ve sâir serhadlerin zehâir ve levâzımâtı

İşkodra'dan kayıklara vaz'ile vapura çektirilerek irsâl olunmakta ve bunun için senevî yüz bin kuruşa karîb kayık ücreti verilmekte olduğu hâlde bu günler havalar sertleşip gölde telâtum ziyâde olduğundan ve buranın kayıkları kılıç balığına şebîh za'if şeyler idüğinden geçen gün Podgoriça'ya gönderilen zahîre kayıkları Zetiço iskelesine çıkarılamayıp îade edilmiş olduğu misillû bir gün sonra Gramazur adasında der-dest-i inşâ olan tabya için kayıklara kireç vaz'olunarak vapura rabt u irsâl olundukta telâtum ziyâde olduğundan adaya yanaşamayıp eğerçi civârında barınacak bir liman var ise de çünkü çend rûz mukaddem Karadağ'lılar gece vakti gelerek beri taraftan sekiz kıt'a kireç kayıklarını alıp götürmüş olmalarıyla işbu kireç kayıklarının dahi ol taraflarda bırakılmasına cesâret olunamayıp tâ gece vapurun demir mahâlli olan غزانه (Gazana) boğazına kadar götürülmüştür. Hâlbuki onbeş-onaltı bin kuruş kadar akçe sarfiyle büyücek ve az su çeker bir sandal yaptırıldığı hâlde hem bu kadar ücret-i nakliyyeden ve fırtınalı vakitlerde istenilen mahâlle levâzımât isâl olunabilerek müşkilâtтан halâs olunmuş ve hem de içine top vaz' olunarak vapurun hareket etmediği günlerde dahi icâb eden tarafa serbestce gidilivermeğe kesb-i iktidâr edilmiş olacağına ve eğerçi mîkdâr-ı mezkûr meblağın sarfı istizâna menût ise de vakit teng olup sarfı lâzım gelen meblâğ-i merkuume ise ancak verilecek iki üç aylık kayık ücretine mu'âdil olabileceğine mebnî gerek hâlce ve gerek mâlce görülen lüzüm ve zarûrete binâen Bahriye kumandanı Miralay izzetlû Dilâver Bey bendeleri ma'rifetiyle öyle bir sandal inşâsına mübâşerete cür'et olunmağla ol bâbda ve kâffe-i husûsâtta emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fi 3 cumâde'l-ülâ sene 278

8

Makaam-ı vâlây-ı hazret-i Kapudâni'ye

Boyana nâm vapur-ı hümâyûnun İşkodra gölünde bulunması Karadağ korsanlarına sedd-i râh-ı mümâna'at ola-geldiğinden her nasıl olursa olsun vapur-ı mezkûru yakmanın çâresini cüst-ü-cü etmekte ve buna cür'et kendilerince gayet şanlı bir hareket olacağından Karadağ'lılar pek çok telefâtı gözlerine kesdirerek fedâ-

kârâne vapur-ı mezkûr üzerine hücûm eylemek üzere yek-diğeri teşvik ü igrâ eylemekte ve birer ikişer toplu büyücek kayıklar yapmakta oldukları ba'z-ı cevâsis vâsitasıyla istihbâr olduğundan ve vapur istim üzerinde iken yanaşamıyacakları ve şimdi Gramazur adasına top vaz'olunmağla gündüzün beri tarafa geçemeyecekleri vâzihâtтан ise de şâyedki puslu havada gece vakti Aleksandri ile Gramazur'dan görülemeyip de beri tarafa mürûr ile hiyânete cür'et edebilirler mutâlâ'asına mebnî kaa'ide-i ihtiyâta ri'âyeten vapur-ı mezkûrun demir yeri olan Gazana boğazına her gece çekilmek üzere Kumandan izzetlû Dilâver Bey bendeleri ma'rifetiyle bir zencir tertib olunarak boğaz-ı mezkûrun bir kıt'a boyalı resmi dahi yaptırılmış olmasıyla leffen takdîm-i piş-gâh-ı inâyet-dest-gâh-ı âsafâneleri kılındı. Ol bâbda emr-ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fi 3 cumâde'l-ülâ sene 278

9

Makaam-ı vâlây-ı Sadâret-i uzmâ'ya

İşkodra sancağı dâhilinde kâin Podgoriça kasabası altı-yedi yüz hânedan ibâret bulunduğu hâlde orada bulunan dört tabur asâkir-i şâhâne şimdiye kadar hânelerinde ikaamet ettirilmiş ise de ahâlisi zahmet ü meşakkat çekmekte bulduklarından ve kazâ-i mezkûrda bir kışla inşâsı husûsuna mukaddemâ bi'l-istizân irâde-i seniyye müte'allik ve şeref-sudûr buyrulmuş ise de henüz iktizâsı icrâ olunmadığından haklarında merhamet-i seniyyenin erzân buyrulması niyâz ü istid'âsına dâir kazâ-i mezkûr ahâlisi tarafından tanzim olunan bir kıt'a mahzar-ı umûmî leffen piş-gâh-ı âli-i hazret-i Sadâret-penâhilerine takdîm kılındı. Kazâ-i mezkûr Karadağ hudûdu üzerinde bulunmasından dolayı ahâlisi dâimâ uğur-ı meyâmin-mevfûr-ı cenâb-ı pâdişahîde bâş u can fidâ ederek ifây-ı hüsn-i hizmet etmekte buldukları misillû vatanlarının muhâfazasına me'mûr olan asâkir-i şâhânenin dahi tâ zâbitândan neferâta varıncaya kadar her yüzden istihsâl-i esbâb-ı istirahatlerine kemâl-i iftihâr ile gayret ve sarf-ı makderet ede-geldikleri hâlde kücûrek bir kasaba olduğundan ahâlisi iyâl ü evlâdını ikaamet ettirecek hâne tedârikinden âciz kaldıkları cihetle içlerinden ba'zıları terk-i diyâr sadedinde oldukları istihbâr olup hâlbuki öte tarafta İşpozi mahsûr hükmünde olduğundan buraya dahi za'f gelir

ise İşkodra gölünün öte tarafındaki münbit sahrâlar bütün bütün Karadağ'lılar eline düşmek lâzım gelir. Şu hâle nazaran mevki'-i mezkûrda bir kışla inşâsı derece-i vücûbda görünür. Çi fâideki mevsim-i şitâ hulûl etmekle ebniye inşâsı kaabil olmayacağından ve bu kışın dahi kasaba-i merkuumede bir mîkdâr asâkir-i şâhânenin meştâ-nişîn olması emr-i zarûrî olduğundan gelecek sene kışla inşâsiyle bu zahmetlerden kurtarılacakları tebşîrâtıyla ahâlî-i merkuumeye tesliyet verilmekten başka şimdi yapılacak bir şey olmadığına mebnî bu meâlde bir kıt'a emir-nâme-i sâmi-i vekâlet-penâhîlerinin bi't-tastîr bu tarafa ba's ü tesyîr buyurulması muvâfık-ı hâl olur gibi vârid-ı hâtır-ı acz-meâsir olmağın ol bâbda ve her hâlde emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 3 cumâde'l-ülâ sene 278

10

Makaam-ı vâlây-ı Sadâret-i uzmâ'ya

Geçen posta ile takdîm olunan arıza-i mufassala-i kemterânemde arz u iş'âr olunduğu üzere Karadağ'lılar denize bir mahrec peydâ etmek emeliyle İspîç nâhiyesini zabt edebilmek için sinîn-i vefîreden beri nâhiye-i merkuume ahâlîsi üzerine musallat olarak ale't-tevâlî ta'arruz ve tecâvüzden hâlî olmamışlardır. Rum mezhebinde bulunan hıristiyanlar dahi bi't-tabı anlara mâil oldukları hâlde seylâb-ı hirs u emellerine iki kişi mâni' olduğu rivâyât-ı mevsûkadandır. Bunların biri nâhiye-i merkuumeye müşrif olan dağ eteğinde vâki' ve kırk-elli hânedan ibâret Togemil nâm ehl-i islâm karyesi hânedânından Halil Bego nâm zâttir ki fart-ı şecâ'ati Karadağ'lılar beyninde dahi müsellemler olarak: «*Halil Bego olsan filan mahâlle varamazsın*» meseli beyinlerinde söylenmekte olduğu mervîdir. Diğerî lâtîn tebe'asından İspîç bayrakdârı olan İvo'durki Devlet-i aliyye'ye olan sadakati İşkodra'da dahi ma'rûf olup Karadağlu'ya teba'iyyeti için kendisine pek çok va'd-i va'idler olunmuş iken ısgaa eylememiş olduğu cümle-i tahkîkattandır. Ancak Karadağ eşkiyası bu havâliye ale't-tevâlî hücum ile katli nefis ile gasb-ı emvâle cür'et ede-geldiklerinden ehl-i islâm ile sadâkat-i Devlet-i aliyye'yi iltizam eden lâtînlere yevmen feyven za'f u nedret gelip hattâ Togemil karyesinde bir hayli

hâneler kapanmıştır; ve Karadağ eşkiyasının şerr ü mazarratından ihtirâzen bir müddetten beri [ahâlî] layıkıyla zirâ'at edemeyip bu sene mahsûl dahi nedret üzere olduğundan mevcûd hayvanlarını satarak te'ayyûş etmektedirler. İn-şâ Allâhü'l-kerîm evvel bahârda mevâki'-i münâsibeye bir kaç kule inşâ olunarak bu havâlnin az askerle muhâfazası esbâbı istihsâl olunur. Fakat ol vakte kadar emr-i muhâfazaya kıyâm olunmak mütehattim-i zimmet-i hükümet olduğundan mûmâ-ileyhimâ ma'iyetlerine ehl-i islâm ile lâtîn milletinden mürekkeb ve mahlût olarak ellîşer nefer asâkir-i muvazzafa tertîb olunup bir masraf-ı cedîd olmamak için ma'âş ve tâ'yînatları dahi sâir taraflarda hadd-i lüzûmundan fazla görünen asâkir-i muvazzafanın harclarından kesilerek mahallince tesviye olunmuş ve buna dâir Meclis-i livâ'da tanzîm olunan mazbata leffen takdîm-i pîş-gâh-ı hakaayık-iktinâh-ı hazret-i vekâlet-penâhîleri kılınmıştır. Ol bâbda emr ü fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 3 cumâde'l-ülâ sene 78

11

Makaam-ı vâlây-ı Sadâret-i uzmâ'ya

İşkodra gümrüğüle karşısında Galata ta'bir olunur mahâll beyninde mümted ve Bar caddesi üzerinde vâki' büyük köprü harâba müşrif olarak üzerinden âdem geçerken sallanmakta olmasıyla hatar u tehlikeden sâlim olmadığından keşf ü mu'âyene ettirildikte bundan sonra nehirler cûş u hurûş üzre olduğundan cisr-i mezkûr böyle hâliyle kalırsa çok geçmeksizin münhedim olacağı ve şimdi yirmi bin kuruş kadar sarfiyle bir iki sene yıkılmıyacak sûrette ta'miri kaabil olup yıkıldıktan sonra müceddeden iskele kurularak inşâsı yedi-sekiz yüz ve belki bin kese akçeye mevkuuf bulunduğu ihbâr olunmuş ise de istîzân ile irâde-i seniyye ihtihsâline vakit müsâ'id olamayacağı misillü izn-i âli olmaksızın ol kadar akçenin cânib-i mîriden itâsı nizâm-ı mevzû'a muhâlif olacağından başka hâl-i hâzır buna müsâ'id olmadığından Mal sandığından yalnız beş bin kuruş itâ olunmak üzere bâkî masârifi için bir defter tanzîm olunarak ibtidâ abd-i dâ'ileri ile sâir ümerâ vü rü'esâ ve ba'dehû vücûh ve mu'teberân-ı memleket

yazılarak bir taraftan bu akçeler toplanmakta ve bir taraftan dahi cısr-i mezkûrun ta'mirine sarf-ı mesâ'i olunmaktadır. Cısr-i mezkûrun inhidâmı takdîrinde İşkodra kasabası bir nevi' muhasâra hâline dûçâr olmuş olacağı mutâlâ'asıyla ahâlî telâş ve endîşede iken ta'mirine mübâşeret olunduğunu gördükleri gibi kâffesi memnûn ve mütebeşşir olarak du'ây-i devâm-ı hazret-i pâdişâhîyi evrâd-ı zebân etmeğe başlamış olmalarına nazaran beş bin kuruş ile hem memleketce hayırlı ve hem de karîbü'l-ahdde mesârif-i külliyyeye dûçâr olunmakdan halâs olunmuş olacağı cihetle Hazîne'ce dahi fâideli bir iş görülmüş olacağından meblağ-ı mezbûrun icrây-i mahsûbu zımında keyfiyetin Mâliye nezâret-i celilesi'ne emr ü iş'âr buyurulması bâbında ve her hâlde emr ü fermân hazret-i menlehü'l-emrindir.

Fi 3 cumâde'l-ülâ sene 278